

DES TOPONYMES DU DÉPARTEMENT DE VÂLCEA

Loredana GHIOALĂ (mastérand)
Université de Craïova

Abstract

The paper is an approach to toponymy at both European and Romanian level, also enumerating the linguistic works in the field. This research is based on the study of the toponymic material of Vâlcea county. The analysis deals with the morphological and semantic structure and observations concerning a corpus of 400 toponyms which are classified in three groups: simple toponyms, derived toponyms and compound toponyms.

Key words: *toponymy, homonym, anthroponym, analysis, structure*

Résumé

Cet article présente la toponymie aux niveaux européen et roumain et le recensement des travaux linguistiques dans ce domaine. Cette recherche a pour fondement le traitement du matériel toponymique du département de Vâlcea. L'analyse porte sur la structure et les observations de nature morphologique et sémantique d'un corpus de 400 toponymes qui sont classés selon trois groupes: toponymes simples, dérivés et composés.

Mots-clés: *toponymie, homonyme, anthroponyme, analyse, structure*

Au fil du temps, la toponymie a suscité l'intérêt linguistique. Au niveau européen, un premier travail de ce type a été constitué par le *Dictionnaire géographique* de Paul Joanne en France, paru entre 1890-1905, suivi par des travaux d'interprétation du matériel topique (travaux signés par Houzé, Quichérat, Arbois Jubainville et Cocheris). Cependant, celui qui a fait valoir les études de toponymie française a été Albert Dauzat par son manuel de 1926, *Noms de lieux*, et ses deux travaux de synthèse, *Les noms de lieux* (1937) et *La toponymie française*¹.

Après 1918 est apparu un important nombre d'études consacrées à la toponymie roumaine, réalisées par des historiens et géographes tels: D. Pușchilă, G. Vălsan, C. Racoviță, A. Opreșcu, I. Conea.

Le plus important ouvrage linguistique paru dans ce domaine après la deuxième guerre mondiale c'est *Toponimia românească*² (1963) de Iorgu Iordan, suivie par les travaux d'Alexandru Graur, *Nume de persoane*³ (1965) et *Nume de locuri*⁴ (1972), Ioan Pătruț, *Nume de persoane și nume de locuri românești*⁵ (1984), Ion Toma, *Toponimia Olteniei*⁶ (1988) et Ilie Dan, *Nume proprii românești*⁷.

¹ Voir Dan, 2006, p. 8.

² Cf. Iordan, *Toponimia românească*, 1963.

³ Cf. Graur, *Nume de persoane*, 1965.

⁴ Cf. Graur, *Nume de locuri*, 1972.

⁵ Cf. Pătruț, *Nume de persoane și nume de locuri românești*, 1984.

⁶ Cf. Toma, *Toponimia Olteniei*, 1988.

⁷ Cf. Dan, *Nume proprii românești*, 2006.

Notre analyse porte sur la présentation des structures toponymiques du département de Vâlcea. Cette recherche a pour base le traitement du matériel de toponymie (approximativement/environ 400 noms de localités).

Pour cette recherche on a pris en considération aussi bien la structure que les observations de nature morphologique et sémantique.

1. Selon leur structure, les toponymes sont:

a) simples: *Alunu, Balota, Barza, Bârlogu, Bocșa, Buda, Budele, Buzdugan, Călina, Cerna, Cheia, Cioboși, Cireșu, Cireșul, Ciumagi, Coasta (Golești), Coasta (Păușești-Măglași), Cocoru, Colelia, Crângu, Cuci, Curtea, Dianu, Drăganu, Dumbrava, Făcăi, Frăsina, Frăsina, Galicea, Geamăna (Drăgoești), Geamăna (Stoilești), Glăvile, Glodu, Greci, Groși, Gruiu, Hotarele, Izvoru, Laloșu, Linia (Budești), Linia (Grădiștea), Livezi, Lunca (Bujoreni), Lunca (Ocnele Mari), Malu, Mamu, Marcea, Măgura, Mălaia, Mecea, Mierea, Mijlocu, Nemoiu, Nisipi, Obârșia, Palanga, Pleșa, Poiana, Priba, Pripora, Pripoare, Priporu, Racu, Români, Roșia, Roșiile, Ruda, Runca, Sârbi, Schitu, Scundu, Seaca, Șuta, Teiu, Teiul, Tina, Tisa, Turburea, Șeica, Urși (Popești), Urși (Stoilești), Văleni (Păușești), Văleni (Zătreni), Verdea.*

Certains sont homonymes des noms communs auxquels ils ont trait: *Alunu, Barza, Bârlogu, Buda, Budele, Buzdugan, Cheia, Cioboși, Cireșu, Cireșul, Ciumagi, Coasta (Golești), Coasta (Păușești-Măglași), Cocoru, Corbu, Crângu, Cuci, Curtea, Dumbrava, Glodu, Hotarele, Izvoru, Linia (Budești), Linia (Grădiștea), Livezi, Lunca (Bujoreni), Lunca (Ocnele Mari), Malu, Măgura, Mierea, Mijlocu, Nisipi, Obârșia, Poiana, Racu, Roșia, Roșiile, Ruda, Schitu, Scundu, Seaca, Teiu, Teiul, Urși (Popești), Urși (Stoilești).*

Du point de vue morphologique, quelques toponymes ont la forme de singulier et de pluriel: *Buda-Budele, Pripoara-Pripoare, Roșia-Roșiile.*

Certains en ont l'article marqué: *Balota, Barza, Bocșa, Buda, Budele, Călina, Cerna, Cheia, Cireșul, Coasta (Golești), Coasta (Păușești-Măglași), Colelia, Curtea, Dumbrava, Frăsina, Galicea, Geamăna (Drăgoești), Geamăna (Stoilești), Glăvile, Hotarele, Linia (Budești), Linia (Grădiștea), Lunca (Bujoreni), Lunca (Ocnele Mari), Marcea, Măgura, Mălaia, Mercea, Mierea, Obârșia, Palanga, Pleșa, Poiana, Priba, Pripora, Roșia, Roșiile, Ruda, Seaca, Șuta, Teiul, Tina, Tisa, Turburea, Teica, Verdea.*

L'article est non marqué pour: *Alunu, Bârlogu, Cireșu, Cocoru, Corbu, Dianu, Drăganu, Glodu, Gruiu, Izvoru, Laloșu, Malu, Mamu, Mijlocu, Nemoiu, Priporu, Racu, Runcu, Schitu, Scundu, Teiu.*

Tant pour les dérivés que pour les composés, l'homonymie est résolue par la mention du nom de la commune: *Coasta (Golești) – Coasta (Păușești-Măglași), Geamăna (Drăgoești) – Geamăna (Stoilești), Linia (Budești) – Linia (Grădiștea), Lunca (Bujoreni) – Lunca (Ocnele Mari), Văleni (Păușești) – Văleni (Zătreni).*

b) dérivés avec le suffixe **-ești**: *Andriești, Armășești, Aurești, Avrămești, Băbuești, Bălcești, Bănești, Băntești, Bărbătești, Bărcănești, Bârsești (Budești), Bârsești (Mihăiești), Bârzești, Benești, Berbești, Berești, Bodești (Bărbătești), Bodești (Alunu), Bogdănești (Bujoreni), Bogdănești (Oteșani), Bogdănești (Tomșani), Boroșești, Bratovești, Budești, Budești (Făurești), Bumbuești, Bunești, Burdălești, Călimănești, Călinești, Căzănești (Ghioroiu), Căzănești (Milcoiu), Căzănești (Rm.Vâlcea), Cârștănești, Cermeghești (Lădești), Cermeghești (Pesceana), Chirculești, Chiricești, Ciortești, Ciutești, Colțești, Condoiești, Costești, Cucești, Cuculești, Dângești, Diaconești, Diculești, Dimulești, Dobrești, Drăgănești (Brezoi), Drăgănești (Golești), Drăgoești, Drăgulești, Dumbrăvești, Făurești, Făurești (Zătreni), Fârtățești, Firești, Fotești, Frâncești, Găinești, Gănești,*

Gătejești, Găvănești, Ghiobești, Gorunești (Bălcești), Gorunești (Slătioara), Greblești, Ifrimești, Irimești, Izbăvești, Lădești, Lungești, Lupuiești, Măldărești (Lădești), Măldărești (Măciuca), Mănăilești, Măricești, Mihăești, Milești, Mirești, Mogoșești, Mrenești, Neghinești, Negrulești, Nenciulești, Obrocești, Olănești, Orlești, Păsculești, Păușești, Pleșești, Portărești, Predești, Preoțești, Prodănești, Rădăcinești, Rățălești, Robești, Romanești, Rusănești, Sărsănești, Sărulești, Stănculești, Stănești, Stănești (Stoilești), Stoenescu, Stoenescu (Berislăvești), Stoiacănești, Stoiaculești, Străchinești, Stroești, Sutești, Șerbănești (Lăpușata), Șerbănești (Păușești), Șerbănești (Sălătrucel), Șerbănești (Ștefănești), Ștefănești, Ștefănești (Măciuca), Știrbești, Tănăsești, Titești, Turcești, Tuțulești, Țepești, Udrești, Vlădești, Vlădulești, Voicești; avec le suffixe **-eni**: Bădeni, Bălteni, Bălțăteni, Bărbuceni, Broșteni, Buciumeni, Bujoreni, Copăceni, Copăceni (Racovița), Crețeni, Delureni (Ionești), Delureni (Stoilești), Delureni (Valea Mare), Dobriceni, Fumureni, Genuneni, Giurgiuveni, Gropeni, Lăcusteni, Măciuceni, Măgureni, Mărgineni, Munteni, Negreni, Ostroveni, Pietreni, Podeni, Prundeni, Răureni, Roșoveni, Stolniceni, Vlăducești; avec le suffixe **-oaia**: Aricioaia, Hotăroaia, Lupoia, Procopoaia, Ursoaia; avec le suffixe **-an(i)**: Becșani, Bungețani, Coșani, Părăușani; cu sufixul **-ăști**: Amărăști, Budurăști, Cherăști, Ciorăști, Rotărăști; avec le suffixe **-ari**: Băjenari, Blidari, Ciocăni, Cremenari, Ghindari, Pietrari, Pietrari (Păușești-Măglași), Poenari, Poienari, Teșenari; avec le suffixe **-ișoara**: Cernișoara, Grușișoara, Scărișoara, Vișoara; avec le suffixe **-oara**: Roșoara; avec le suffixe **-oiu**: Bârsoiu, Bercioiu, Blănoiu, Cucoiu, Pleșoiu (Livezi), Pleșoiu (Nicolae-Bălcescu); avec le suffixe **-at**: Afânat(a), Căciulat(a), Surpat(ele), Surpaț(i), Zmeurăț(u); avec le suffixe **-easa**: Voiculeasa; avec le suffixe **-easca**: Muereasca; avec le suffixe **-eanca**: Olteanca (Glăvile), Olteanca (Lădești); avec le suffixe **-eș**: Pădureș(u); avec le suffixe **-ișor**: Brădișor; avec le suffixe **-el**: Copăcel(u); avec le suffixe **-ica**: Ginerica; avec le suffixe **-aș**: Izvoarăș(u); avec le suffixe **-ița**: Ocniața, Poenița, Voineșița; avec le suffixe **-iș**: Pietriș(u); avec le suffixe **-eșel**: Ulmeșel; avec le suffixe **-ei**: Stupărei; avec le préfixe **-dez** et le suffixe **-it**: Dezrobii(i).

D'un corpus de 232 toponymes dérivés du département de Vâlcea, 120 en sont dérivés avec le suffixe **-ești**, 32 avec le suffixe **-eni**. Les suffixes avec lesquels se sont formés les autres toponymes ont moins d'occurrences: **-oaia**, **-an**, **-ăști**, **-ari**, **-ișoara**, **-oara**, **-oiu**, **-at**, **-easa**, **-easca**, **-eanca**, **-eș**, **-ișor**, **-el**, **-ica**, **-aș**, **-ișa**, **-iș**, **-eșel**, **-ei** **-it**.

c) composés: substantif + substantif au N (écrits avec tiré): Bălteni-Oltețu, Bradu-Clocotici, Frâncești-Coastă, Păușești-Măglași, Păușești-Otăsău, Pojogi-Cerna, Râmnicu-Vâlcea, Stănești-Lunca, Tulei-Câmpeni; Dealu Aluniș, Dealu Corni, Dealu Glămeia, Dealu Lăunele, Dealu Văleni, Malu Vârtope, Satu Poieni, Târgu Gângulești, Valea Văleni, Băile Govora, Băile Olănești; substantif + substantif en G: Capu Dealului, Coasta Cerbului, Dealul Bisericii, Dealul Malului, Dealu Scheiului, Dosu Râului, Gruiu Lupului, Gura Crucilor, Gura Suhașului, Gura Văii, Linia Dealului, Linia Hanului, Piscu Pietrei, Piscu Scoarței, Râpa Cărmizii, Râu Vadului, Valea Alunișului, Valea Babei, Valea Caselor (Drăgășani), Valea Caselor (Popești), Valea Cheii, Valea Grădiștei, Valea Măceșului, Valea Râului, Valea Scheiului, Valea Ursului, Valea Viei, Valea lui Stan (genitiv cu formă literară); substantif + adjectifs: Casa Veche, Căinenii Mari, Căinenii Mici, Coasta Mare, Dealu Mare (Galicea), Dealu Mare (Gușoeni), Dealu Mare (Ionești), Izvoru Rece (Stoilești), Izvoru Rece (Vaideeni), Jiblea Nouă, Jiblea Veche, Malu Alb, Ocnele Mari, Piscu Mare, Valea Bălcească, Valea Lungă, Valea Mare, Valea Mare (Băbeni), Valea Mare (Berbești); substantif + préposition (*de/din/pe*) + substantif: Bratia din Deal, Bratia din Vale, Corbii

din Vale, Linia pe Vale, Pârâienii de Mijloc, Voiceștii din Vale; substantif + préposition (*de*) + adverbe: *Giuleștii de Sus, Lăcustenii de Jos, Lăcustenii de Sus, Lăcunele de Jos, Muereasca de Sus, Pârâienii de Jos, Pârâienii de Sus, Pietrarii de Sus, Romanii de Jos, Romanii de Sus, Zătrenii de Sus*; préposition + substantif: *Sub Deal*.

2. En général, les adjectifs expriment des propriétés: *mare/grand* (10 occurrences), *veche/ancienne, mic/petit, rece/frais* et *nou/nouveau* (1-2 occurrences). Plus rarement, le toponyme comprend un adjectif chromatique (*Malu Alb*).

Les prépositions le plus souvent rencontrées dans les toponymes de Vâlcea sont: *de* (12 occurrences), *din* (4 occurrences), *pe* et *sub* (une seule occurrence chacune). Les adverbes *sus* (7 occurrences) et *jos* (4 occurrences), et dans le cas des adjectifs sont dominants les toponymes qui montrent des traits et des caractéristiques du lieu.

Dans la structure des toponymes on observe la fréquence des entopiques⁸: *vale* (23 occurrences) et *deal* (14 occurrences). En outre, il en existe d'autres: *mal* (3 occurrences), *costă* (3 occurrences), *baie* (2 occurrences), *pisc* (2 occurrences), *luncă* (une seule occurrence), etc.

Une structure inhabituelle est celle des toponymes à forme d'accusatif (substantif précédé d'une préposition): *Sub Deal*.

3. En ce qui concerne l'origine des toponymes de Vâlcea, ils sont d'origine slave ou bulgare. Certains sont liés aux noms communs slaves: *Grădiștea* < v. slave *gradište* = ville, le lieu d'une ancienne ville⁹; *Streminoasa* du v. slave *strumina* = lieu à abîmes¹⁰; *Orlești* < v. slave *orilu*, bulg. *orel* = vautour¹¹; *Săliștea* < *seliste* = les ruines ou le site d'un ancien village¹², mot bulgare. D'autres toponymes ont pour base des anthroponymes d'origine slave ou bulgare: *Budești* < nom personnel slave *Buda*¹³; *Berești, Berislăvești* < *Berislav*, nom de baptême bulgare¹⁴; *Călinești* < *Kalin* = *Călin*¹⁵ nom bulgare.

4. Après l'analyse, on observe qu'une partie du fond toponymique étudié est constituée par les dérivés et les composés. Pour les derniers, le procédé de l'homonymie toponymique est fréquent. En usage, l'individualisation du nom de la localité est marquée par l'association avec le nom de la commune ou du village. Les étymons d'origine slave sont conservés dans les toponymes.

BIBLIOGRAPHIE

- Bolocan, Gheorghe, Șodolescu-Silvestru, Elena, Burci, Iustina, Toma, Ion, *Dicționarul entopic al limbii*, vol. I, II, Craiova, Editura Universitaria, 2009.
- Dan, Ilie, *Nume proprii românești*, Iași, Editura Timpul, 2006.
- Graur, Al., *Nume de locuri*, București, Editura Științifică, 1972.
- Pătruț, I., *Nume de persoane și nume de locuri românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984.
- Toma, Ion, *Toponimia Olteniei*, Craiova, Reprografia Universității din Craiova, 1988.

⁸ Voir Bolocan, Silvestru, Burci, Toma, 2009.

⁹ Voir Iordan, 1963, p. 307, p. 441.

¹⁰ Voir 1963, p. 376.

¹¹ Voir Iordan, 1963, p. 466.

¹² Voir Iordan, 1963, p. 257.

¹³ Voir Iordan, 1963, p. 432.

¹⁴ Voir Iordan, 1963, p. 163.

¹⁵ Voir Iordan, 1963, p. 165.